

Κάνει η θρησκεία τον άνθρωπο καλύτερο; (Κρίστοφερ Χίτσενς)

«Η θρησκευτική πίστη κάνει τους ανθρώπους καλύτερους και συμβάλλει στον εκπολιτισμό της κοινωνίας». Σε αυτό το επιχείρημα καταφεύγουν οι ευσεβείς, όταν έχουν εξαντλήσει κάθε άλλο. Πολύ καλά, δείχνουν να λένε, δεν θα ξαναμιλήσουμε για την Έξοδο (για παράδειγμα) ή την Παρθενογένεση ή ακόμη και την Ανάσταση ή την «νυχτερινή πτήση» από την Μέκκα στην Ιερουσαλήμ. Όμως, πόσο χειρότερος θα ήταν ο άνθρωπος χωρίς πίστη; Δεν θα παραδινόταν σε κάθε

μορφή έκλυτης συμπεριφοράς και εγωισμού; Δεν είναι αλήθεια, όπως είπε ο Γκ. Κ. Τσέστερτον, ότι αν οι άνθρωποι πάψουν να πιστεύουν στον Θεό, δεν θα πιστεύουν στο τίποτε, αλλά σε οτιδήποτε;

Το πρώτο που πρέπει να ειπωθεί είναι ότι η ενάρετη συμπεριφορά εκείνου που πιστεύει στον Θεό δεν είναι απόδειξη -στην πραγματικότητα δεν είναι καν επιχείρημα- για την αλήθεια της πίστης του. Πιθανώς να ήμουν, χάριν του επιχειρήματος, περισσότερο φιλόανθρωπος αν πίστευα ότι ο Βούδας γεννήθηκε από μια σχισμή στο πλευρό της μητέρας του. Όμως αυτό δεν θα σήμαινε ότι η τάση μου προς την φιλανθρωπία εξαρτάται από κάτι μάλλον επουσιώδες; Για τον ίδιο λόγο, δεν θα κατηγορήσω τον Βουδισμό αν πιάσω έναν βουδιστή ιερέα να κλέβει τα αναθήματα που αφήνουν οι πιστοί στον ναό του. Και ξεχνάμε πόσο τυχαία είναι σε κάθε περίπτωση αυτά τα πράγματα.

Από τις χιλιάδες εγκαταλελειμμένες σήμερα θρησκείες του παρελθόντος, όπως και από τα εκατομμύρια πιθανά είδη ζώων που υπήρχαν κάποτε, έτυχε να ριζώσει και να αναπτυχθεί μία. Αφού πέρασε από διάφορες ιουδαϊκές μεταλλάξεις, πήρε τη χριστιανική της μορφή, την υιοθέτησε για πολιτικούς λόγους ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος και την αναγνώρισε ως την επίσημη θρησκεία του κράτους του με την κωδικοποιημένη και ισχυρή -τελικά- μορφή των πολλών χαοτικών και αντιφατικών βιβλίων της. Όσο για το Ισλάμ, έγινε η ιδεολογία μιας εξαιρετικά επιτυχημένης εκστρατείας που την υιοθέτησαν κάποιες επιτυχημένες κυρίαρχες δυναστείες, κωδικοποιήθηκε και καταγράφηκε και αυτό με τη σειρά του και θεσμοθετήθηκε ως δίκαιο του έθνους. Μία-δύο στρατιωτικές νίκες των αντιπάλων

-όπως στην περίπτωση του Λίνκολν στο Αντιέταμ- και στη Δύση δεν θα ήμασταν όμηροι τοπικών διενέξεων που έλαβαν χώρα στην Ιουδαία και την Αραβία προ αμνημονεύτων χρόνων. Θα μπορούσαμε να έχουμε γίνει οπαδοί μιας εντελώς διαφορετικής θρησκείας -του Ινδουισμού ή της θρησκείας των Αζτέκων ή του Κομφουκιανισμού ίσως- όπου και πάλι θα μας έλεγαν ότι, είτε ήταν η απόλυτη αλήθεια είτε όχι, η θρησκεία μας μαθαίνει τα παιδιά να διακρίνουν το σωστό από το λάθος. Με άλλα λόγια, το ότι πιστεύεις σε κάποιον θεό, σημαίνει κατά κάποιον τρόπο ότι είσαι πρόθυμος να πιστέψεις σε κάτι. Ενώ το ότι απορρίπτεις την πίστη δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι ομολογείς πίστη στο τίποτε.

Κάποτε παρακολούθησα τον καθηγητή Α.Τζ. Άγιερ, διακεκριμένο συγγραφέα του βιβλίου «Γλώσσα, αλήθεια και λογική» και γνωστό ουμανιστή, να συζητάει με κάποιον επίσκοπο Μπάτλερ. Προεδρεύων στη συζήτηση ήταν ο φιλόσοφος Μπράιαν Μαγκί, Η συζήτηση διεξαγόταν αρκετά πολιτισμένα, μέχρι που ο επίσκοπος, όταν άκουσε τον Άγιερ να δηλώνει ότι δεν είχε βρει καμία απόδειξη για την ύπαρξη του Θεού, ξέσπασε και είπε: «*Τότε, δεν καταλαβαίνω γιατί δεν ζείτε ζωή αχαλίνωτης ανηθικότητας*».

Σε αυτό το σημείο ο «Φρέντι», έτσι τον ήξεραν οι φίλοι του, έχασε την συνήθη αβρότητά του και εξανέστη: «*Οφείλω να πω ότι το υπονοούμενό σας είναι τερατώδες*». Λοιπόν, ο Φρέντι είχε σίγουρα παραβιάσει τις περισσότερες από τις εντολές σχετικά με τον σεξουαλικό κώδικα όπως σκιαγραφήθηκε από το Σινά. Κατά κάποιον τρόπο, ήταν γνωστός γι' αυτό, δικαίως. Ήταν όμως εξαιρετικός δάσκαλος, τρυφερός πατέρας και άνθρωπος που περνούσε τον περισσότερο από τον ελεύθερο χρόνο του αγωνιζόμενος για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελευθερίας του λόγου. Το να πει κανείς ότι η ζωή του ήταν ανήθικη ισοδυναμεί με παρωδία της αλήθειας.

Από τους πολλούς συγγραφείς που αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα του ίδιου θέματος με διαφορετικό τρόπο, θα επιλέξω τον Ίβλιν Γουό, που πίστευε στη θρησκεία στην οποία πίστευε ο επίσκοπος Μπάτλερ, και προσπάθησε στα μυθιστορήματά του να υπερασπιστεί τη θεία χάρη. Στο έργο του «Επιστροφή στο Μπράιντςχεντ», κάνει μια πολύ εύστοχη παρατήρηση: Οι δύο πρωταγωνιστές, ο Σεμπάστιαν Φλάιτ και ο Τσαρλς Ράιντερ, από τους οποίους ο πρώτος είναι κληρονόμος μιας παλιάς καθολικής αριστοκρατικής τάξης, δέχονται την επίσκεψη του πατέρα Φιπς, που πιστεύει ότι όλοι οι νέοι πρέπει να δείχνουν παθιασμένο ενδιαφέρον για το κρίκετ. Όταν βγαίνει από την πλάνη του, κοιτάζει τον Τσαρλς «*με την έκφραση που έχω δει μόνο στους θρησκευόμενους, την έκφραση της*

αθώας απορίας, για το γεγονός ότι εκείνοι που εκτίθενται στους κινδύνους του κόσμου, επωφελούνται τόσο λίγο από τα ποικίλα μέσα παρηγοριάς που προσφέρει».

Έτσι, επανεξετάζω την ερώτηση του επισκόπου Μπάτλερ. Μήπως ουσιαστικά είπε στον Άγιερ, με τον δικό του αφελή τρόπο, ότι αν απελευθερωνόταν από τους περιορισμούς της θρησκείας του θα επέλεγε και εκείνος να ζήσει «ζωή αχαλίνωτης ανηθικότητας»; Ελπίζω, φυσικά, πως όχι. Ωστόσο, στην εμπειρία μας υπάρχουν πολλά που αποδεικνύουν το αντίθετο. Όταν οι ιερείς είναι διεστραμμένοι, είναι πολύ διεστραμμένοι, και διαπράττουν αμαρτήματα που μπροστά τους ωχριούν τα αμαρτήματα των μεγαλύτερων αμαρτωλών. Θα ήταν προτιμότερο ίσως να το αποδίδαμε στην σεξουαλική καταπίεση και όχι στη διδασκαλία της θρησκείας, όμως από την άλλη η θρησκεία διδάσκει την σεξουαλική καταπίεση... Έτσι, ο συσχετισμός είναι αναπόφευκτος, και τα λαϊκά μέλη της Εκκλησίας έχουν να αφηγηθούν κατεβατά από δημώδη αστεία, από καταβολής θρησκείας.

Ο Γουό, έζησε μια ζωή περισσότερο σπλωμένη από ανομήματα απ' όσο η ζωή που έζησε ο Άγιερ (μόνο που η δική του ήταν λιγότερο ευτυχισμένη από του Άγιερ). Οι φίλοι του τον ρωτούσαν συχνά πώς εναρμονιζόταν η ιδιωτική συμπεριφορά του με τις δημόσιες πεποιθήσεις του. Η απάντηση που τους έδινε είναι πασίγνωστη: Τους έλεγε να φανταστούν, πόσο χειρότερος θα ήταν αν δεν ήταν καθολικός.

Για κάποιον που πιστεύει στο προπατορικό αμάρτημα αυτό θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως ανατροπή της κατάστασης, όμως αν εξετάσει κανείς τη ζωή του Γουό, θα δει ότι τα πιο διεστραμμένα χαρακτηριστικά του οφείλονταν στην πίστη του. Θα αντιπαρέλθω τις θλιβερές καταχρήσεις του στο ποτό και τη συζυγική απιστία· κάποτε έστειλε ένα συγχαρητήριο τηλεγράφημα σε κάποια διαζευγμένη και ξαναπαντρεμένη φίλη του, λέγοντάς της ότι η πρώτη νύχτα του γάμου της θα ενέτεινε τη μοναξιά του Γολγοθά και θα αύξανε το πτύελο στο πρόσωπο του Χριστού. Υποστήριζε φασιστικά κινήματα στην Ισπανία, στην Κροατία και την απαίσια εισβολή του Μουσολίνι στην Αβησσυνία, επειδή υποστηρίζονταν από το Βατικανό, ενώ το 1944 έγραψε ότι το μόνο που χώριζε την Ευρώπη από τη βαρβαρότητα ήταν το Γ' Ράιχ. Αυτά τα ελαττώματα σε έναν από του πιο αγαπημένους μου συγγραφείς, προέκυψαν όχι σε πείσμα της πίστης του, αλλά εξαιτίας της. Αναμφίβολα είχε ιδιωτικές στιγμές φιλανθρωπίας και μεταμέλειας, όμως αυτές θα τις είχε και ένας άθρησκος. Χωρίς να βγούμε από τα σύνορα των Η.Π.Α., ο μεγάλος συνταγματάρχης Ρόμπερτ Ίνγκερσολ, που υπήρξε ο κύριος

υπέρμαχος του Αθεϊσμού στη χώρα μέχρι τον θάνατό του το 1899, εξόργιζε τους αντιπάλους του γιατί ήταν ένας απίστευτα γενναίοψυχος άνθρωπος, στοργικός και αφοσιωμένος σύζυγος και πατέρας, γενναίος αξιωματικός και είχε «όλα τα χαρακτηριστικά του τέλειου άνδρα», όπως έλεγε με συνειδητή υπερβολή ο Τόμας Έντισον.

Ζω στην Ουάσινγκτον* και τελευταία κάποιοι μουσουλμάνοι με βομβαρδίζουν με αισχρά και απειλητικά τηλεφωνήματα στα οποία με διαβεβαιώνουν ότι θα τιμωρήσουν την οικογένειά μου επειδή δεν υποστηρίζω την εκστρατεία ψεύδους, μίσους και βίας ενάντια στην δημοκρατική Δανία. Όμως, όταν η γυναίκα μου ξέχασε ένα μεγάλο χρηματικό ποσό στο πίσω κάθισμα ενός ταξί, ο Σουδανός ταξιτζής μπήκε σε πολύ μεγάλο κόπο και έξοδα για να βρει σε ποιον ανήκαν και οδήγησε μέχρι το σπίτι μου για να τα επιστρέψει άθικτα. Όταν έκανα το αγενές λάθος να του προσφέρω ένα μέρος του ποσού ως εύρετρα, μου κατέστησε ήρεμα αλλά αποφαστικά σαφές, ότι δεν περίμενε ανταμοιβή επειδή έπραξε το ισλαμικό του καθήκον. Σε ποια από τις αυτές δύο εκδοχές της πίστης πρέπει να βασίζεται κανείς;

[* Ο Χίτσενς πέθανε το 2011.]

Το συγκεκριμένο ερώτημα είναι από πολλές απόψεις αδύνατον να απαντηθεί. Θα προτιμούσα να έχω το ράφι με τα έργα του Γουό όπως ακριβώς είναι, και να αναγνωρίζω ότι τα μυθιστορήματα δεν θα υπήρχαν χωρίς τις αγωνίες και τα ελαττώματα του συγγραφέα τους. Και αν όλοι οι μουσουλμάνοι συμπεριφέρονταν σαν τον άνθρωπο που έχασε μιας εβδομάδας και περισσότερο μεροκάματα για να πράξει το σωστό, δεν θα ασχολιόμουν καθόλου με τις εξωφρενικές παραινέσεις του Κορανίου. Τα παραδείγματα καλής ή ευγενικής συμπεριφοράς εκ μέρους μου δεν είναι πολλά. Κάποτε στο Σαράγεβο, τρέμοντας από φόβο, έβγαλα το αλεξίσφαιρο γιλέκο μου και το δάνεισα σε μια ακόμη πιο φοβισμένη από εμένα γυναίκα που τη συνόδευα σε ασφαλές μέρος (δεν είμαι ο μοναδικός άθεος που έχει βρεθεί σε χαράκωμα). Εκείνη τη στιγμή ένιωθα ότι ήταν το λιγότερο που μπορούσα να κάνω για εκείνη, και ταυτόχρονα το περισσότερο. Εκείνοι που βομβάρδιζαν και πυροβολούσαν ήταν Σέρβοι χριστιανοί, όμως από την άλλη, το ίδιο και η γυναίκα που βοήθησα.

Στη βόρεια Ουγκάντα στα τέλη του 2005, επισκέφτηκα ένα κέντρο αποκατάστασης για παιδιά που είχαν απαχθεί και αιχμαλωτιστεί από τη φυλή των Ακολί που ζουν στη βόρεια όχθη του Νείλου. Απαθή, ανέκφραστα, ταλαιπωρημένα αγόρια (και μερικά κορίτσια) βρίσκονταν γύρω μου. Οι ιστορίες τους ήταν

θλιβερά παρόμοιες. Σε ηλικία από οκτώ έως δεκατριών ετών, τα είχαν απαγάγει από τα σχολεία ή τα σπίτια τους ανέκφραστοι πολιτοφύλακες που ήταν επίσης παιδιά που είχαν απαχθεί. Τα οδήγησαν στη ζούγκλα και τα «στρατολόγησαν» στην οργάνωση προσφέροντάς τους δύο επιλογές. Ή να συμμετάσχουν σε μια εκτέλεση για να αισθανθούν «βρώμικα» και ένοχα επειδή συμμετείχαν σε κάτι κακό, ή να υποστούν ένα παρατεταμένο και άγριο ξυλοδαρμό που συχνά έφτανε τα τριακόσια χτυπήματα με το μαστίγιο. (*«Τα παιδιά που έχουν βιώσει τη σκληρότητα»*, είπε ένας από τους πρεσβύτερους των Ακολί, *«ξέρουν πολύ καλά πώς να την εφαρμόζουν»*.) Η δυστυχία που προκάλεσε αυτός ο στρατός των εξαθλιωμένων ζόμπι είναι σχεδόν ανυπολόγιστη. Ερήμωσε χωριά, δημιούργησε έναν τεράστιο αριθμό προσφύγων, διέπραξε στυγερά εγκλήματα, ακρωτηριασμούς και ξεκοιλιάσματα και (σαν να μην έφταναν αυτά) συνέχισε τις απαγωγές παιδιών, ενώ οι Ακολί σκέφτονταν να λάβουν ισχυρά αντίμετρα μη τυχόν και σκοτώσουν ή τραυματίσουν ένα από τα «δικά τους».

Ο «Αντιστασιακός Στρατός του Κυρίου», έτσι ονομαζόταν η πολιτοφυλακή, είχε επικεφαλής κάποιον Τζόζεφ Κόνι, ένα πρώην παθιασμένο παπαδοπαίδι που ήθελε να θέσει ολόκληρη την περιοχή υπό την κυριαρχία των Δέκα Εντολών. Βάπτιζε με λάδι και νερό, οργάνωνε βίαιες τελετές τιμωρίας και κάθαρσης και προστάτευε τους οπαδούς του από τον θάνατο. Ήταν έναν φανατικός προπαγανδιστής του Χριστιανισμού. Παράλληλα, το κέντρο αποκατάστασης στο οποίο βρισκόμουν διοικούσαν από μια φονταμενταλιστική χριστιανική οργάνωση. Έχοντας βρεθεί στη ζούγκλα και δει το έργο του Αντιστασιακού Στρατού του Κυρίου, μίλησα με τον άνθρωπο που προσπαθούσε να διορθώσει τη ζημιά. Πώς διακρίνετε, τον ρώτησα, τον αφοσιωμένο πιστό; Η οποιαδήποτε κοσμική ή κρατική οργάνωση θα μπορούσε να κάνει ότι έκανε εκείνος -να τοποθετήσει προσθετικά μέλη και να παράσχει προστασία και «ψυχολογική στήριξη»- αλλά για να γίνει κανείς Τζόζεφ Κόνι πρέπει να πιστεύει πραγματικά.

Προς έκπληξη μου, δεν απέφυγε να απαντήσει στην ερώτησή μου. Είναι αλήθεια, είπε, ότι το κύρος του Κόνι οφείλεται εν μέρει στο ότι μεγάλωσε σε χριστιανική ιερατική οικογένεια. Είναι επίσης αλήθεια ότι οι άνθρωποι πίστευαν ότι έκανε θαύματα, επικαλούμενος τον κόσμο των πνευμάτων και βεβαιώνοντας τους οπαδούς του ότι είναι προστατευμένοι από τον θάνατο. Ακόμη και εκείνοι που είχαν εγκαταλείψει την οργάνωση ορκίζονταν ότι τον είχαν δει να κάνει θαύματα. Το μόνο που μπορούσε να κάνει ένας ιεραπόστολος ήταν να προσπαθήσει να δείξει στον κόσμο το διαφορετικό πρόσωπο του Χριστιανισμού.

Η ειλικρίνειά του με εντυπωσίασε. Θα μπορούσε να παρουσιάσει διάφορα επιχειρήματα. Ο Τζόζεφ Κόνι βρίσκεται προφανώς μακριά από το «κύριο ρεύμα» του Χριστιανισμού. Αν μη τι άλλο, χρηματοδότες και υπεύθυνοι για τον οπλισμό του είναι οι κυνικοί μουσουλμάνοι του σουδανικού καθεστώτος, που τον χρησιμοποιούν για να δημιουργήσουν προβλήματα στην κυβέρνηση της Ουγκάντα, που και αυτή με τη σειρά της υποστήριζε επαναστατικές ομάδες στο Σουδάν. Για να τους ευχαριστήσει προφανώς για την υποστήριξή τους, ο Κόνι άρχισε κάποια στιγμή να καταδικάζει την εκτροφή χοίρων και την κατανάλωση χοιρινού κρέατος, κάτι που υποδεικνύει, εκτός και αν στα γεράματά του είχε μετατραπεί σε φονταμενταλιστή Εβραίο, ανταπόδοση της χάρης στα αφεντικά του. Οι Σουδανοί δολοφόνοι, πάλι, διεξάγουν για χρόνια πόλεμο εξολόθρευσης όχι μόνο ενάντια στους χριστιανούς και τους ανιμιστές στο νότιο Σουδάν, αλλά και ενάντια στους μη-Άραβες μουσουλμάνους της επαρχίας Νταρφούρ. Το Ισλάμ, μπορεί επίσημα να μην κάνει διακρίσεις ανάμεσα στις φυλές και τα έθνη, αλλά οι σφαγείς στο Νταρφούρ είναι Άραβες μουσουλμάνοι και τα θύματά τους Αφρικανοί μουσουλμάνοι. Ο «Αντιστασιακός Στρατός του Κυρίου» δεν είναι παρά η χριστιανική εκδοχή των Κόκκινων Χμερ σε αυτή τη γενικευμένη φρίκη.

Ακόμη ζωντανότερο παράδειγμα είναι η περίπτωση της Ρουάντα, που το 1992 έγινε το νέο συνώνυμο της γενοκτονίας και του σαδισμού σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτή η πρώην βελγική κτήση, είναι η πιο χριστιανική από τις αφρικανικές χώρες, και αυτοδιαφημίζεται για την υψηλή αναλογία εκκλησιών κατά κεφαλήν, με το 65% των Ρουαντέζων να είναι ρωμαιοκαθολικοί και μόνο το 15% προτεστάντες. Το 1992, η φράση «κατά κεφαλήν» απέκτησε μακάβριο απόηχο, όταν οι ρατσιστές της «Κυβέρνησης των Χούτου», υποκινούμενοι από το κράτος και την Εκκλησία, επιτέθηκαν στη γειτονική φυλή των Τούτσι και τους έσφαξαν ομαδικά.

Δεν επρόκειτο για αταβιστικό παροξυσμό αιματοχυσίας, αλλά για μια αφρικανική εκδοχή της Τελικής Λύσης των Ναζί, που σχεδιαζόταν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι πρώτες ενδείξεις είχαν εμφανιστεί το 1987, όταν ένας καθολικός προφήτης με το επιτηδευμένα απλοϊκό όνομα «Βοτσαλάκια» άρχισε να κομπάζει ότι άκουγε φωνές και έβλεπε οράματα που προέρχονταν από την Παναγία. Τα οράματα ήταν βασανιστικά αιματηρά και οι φωνές προφήτευαν σφαγές, την Αποκάλυψη αλλά και την επιστροφή του Ιησού Χριστού την Κυριακή του Πάσχα του 1992 για να αποκαταστήσει το κακό. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία διερεύνησε τις εμφανίσεις της Παναγίας στην κορυφή του λόφου Κιμπέχο και ανακοίνωσε ότι ήταν αληθινές. Η σύζυγος του προέδρου της Ρουάντα, Αγαθή Χαμπιαριμάνα,

καταγοητεύτηκε από τα οράματα και σύναψε στενή σχέση με τον επίσκοπο του Κιγκάλι, της πρωτεύουσας της Ρουάντα. Αυτός ο άνθρωπος, ο μονσινιόρος Βίνσεντ Νσενγκιγιούμβα, ήταν μέλος της κεντρικής επιτροπής του μοναδικού κυβερνώντος κόμματος του προέδρου Χαμπιαριμάνα, του Εθνικού Επαναστατικού Κινήματος για την Ανάπτυξη. Το κόμμα, όπως και άλλα κρατικά όργανα, συνελάμβανε όσες γυναίκες θεωρούσε «πόρνες» και ενθάρρυνε ρωμαιοκαθολικούς ακτιβιστές να καταστρέφουν μαγαζιά που πωλούσαν αντισυλληπτικά. Εν τω μεταξύ, διαδόθηκε η φήμη ότι η προφητεία θα εκπληρωνόταν και ότι οι «κατσαρίδες» -η μειονότητα των Τούτσι- σύντομα θα πάθαιναν αυτό που ήταν γραφτό να πάθουν.

Όταν το 1994 εκπληρώθηκε η προφητεία για την Αποκάλυψη, και ξεκίνησαν οι προμελετημένες και συντονισμένες σφαγές, πολλοί τρομοκρατημένοι Τούτσι και διαφωνούντες Χούτου προσπάθησαν απερίσκεπτα να βρουν καταφύγιο στις εκκλησίες. Αυτό διευκόλυνε σημαντικά το έργο της αστυνομίας των Ιντεραχάμουε, των κρατικών και στρατιωτικών αποσπασμάτων θανάτου, που ήξεραν πού θα τους βρουν γιατί οι ιερείς και οι μοναχές τούς υπέδειξαν τις κρυψώνες τους. (Αυτός είναι ο λόγος που πολλοί από τους ομαδικούς τάφους που έχουν φωτογραφηθεί βρίσκονται σε ιερό έδαφος και επίσης ο λόγος που πολλοί κληρικοί και μοναχές έχουν παραπεμφθεί σε δίκη για τη γενοκτονία στη Ρουάντα). Ο διαβόητος πατήρ Βένσλας Μουνιεςγιάκα, για παράδειγμα, ιθύνων στον καθεδρικό ναό της Αγίας Οικογένειας στο Κιγκάλι, φυγαδεύτηκε από τη χώρα με τη βοήθεια Γάλλων ιερέων, όμως έκτοτε αντιμετωπίζει κατηγορίες για γενοκτονία, για το ότι έδωσε λίστες με ονόματα πολιτών στους Ιντεραχάμονε και για τον βιασμό νεαρών γυναικών. Δεν είναι σε καμία περίπτωση ο μοναδικός ιερωμένος που έχει αντιμετωπίσει τέτοιες κατηγορίες. Για να μην θεωρηθεί ότι ήταν απλώς ένας «αληθής» ιερέας, έχουμε μαρτυρίες για κάποιο άλλο μέλος της ρουαντέζικης ιεραρχίας, τον επίσκοπο του Γκικονγκόρο, γνωστό ως μονσινιόρο Αγκουστίν Μισάγκο. Παραθέτω από την προσεκτική περιγραφή των φρικτών γεγονότων:

Ο επίσκοπος Μισάγκο περιγραφόταν συχνά ως φιλικώς διακείμενος προς την κυβέρνηση των Χούτου· είχε κατηγορηθεί δημόσια ότι αρνήθηκε να δώσει άσυλο σε μέλη της φυλής των Τούτσι, ότι κατέκρινε συναδέλφους του κληρικούς που βοηθούσαν «κατσαρίδες» και ότι ζήτησε από τον απεσταλμένο του Βατικανού που επισκέφτηκε την Ρουάντα τον Ιούνιο του 1994 να πει στον πάπα «να βρει ένα μέρος για τους ιερείς των Τούτσι επειδή ο λαός της Ρουάντα δεν τους

ήθελε πια». Και το χειρότερο, στις 4 Μαΐου της ίδια χρονιάς, λίγο πριν από την τελευταία εμφάνιση της Παρθένου Μαρίας στο Κιμπέχο, ο επίσκοπος πήγε εκεί αυτοπροσώπως με την αστυνομία και είπε σε μια ομάδα ενενήντα μαθητών Τούτσι, υποψηφίων θυμάτων σφαγής, να μην ανησυχούν, επειδή η αστυνομία θα τους προστάτευε. Τρεις ημέρες μετά, η αστυνομία βοήθησε στο να σφαιριστούν ογδόντα δύο από εκείνα τα παιδιά.

Μαθητές «υποψήφια θύματα σφαγής»... Θα θυμόσαστε ίσως τον πάπα να καταγγέλλει αυτό το ανεξάλειπτο έγκλημα και τη συνενοχή της Εκκλησίας σε αυτό. Μπορεί και όχι, γιατί δεν το κατήγγειλε ποτέ! Ο Πολ Ρουσεσάμπαγκινα, ο ήρωας της ταινίας «Ξενοδοχείο Ρουάντα», θυμάται που ο πατήρ Βένσλας Μουνιεσγιάκα χαρακτήριζε ακόμη και τη μητέρα του, που καταγόταν από την φυλή των Τούτσι, ως «κατσαρίδα». Αυτό όμως δεν εμπόδισε την Εκκλησία της Γαλλίας, πριν την σύλληψή του στη Γαλλία, να του επιτρέψει να επιστρέψει στα «ποιμαντορικά καθήκοντά» του. Όσο για τον επίσκοπο Μισάγκο, κάποιοι κύκλοι στο μεταπολεμικό υπουργείο Δικαιοσύνης της Ρουάντα θεωρούσαν ότι έπρεπε να του απαγγελθούν κατηγορίες. Ωστόσο, όπως το έθεσε ένας από τους αξιωματούχους του υπουργείου: «Το Βατικανό είναι πολύ ισχυρό και καθόλου απολογητικό, για να τα βάλουμε εμείς με τους επισκόπους, Δεν έχετε ακούσει για το αλάθητο;».

Το ελάχιστο που μπορούμε να πούμε: Δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υποστηριχθεί ότι η θρησκεία κάνει τον άνθρωπο να συμπεριφέρεται πιο ευγενικά ή πολιτισμένα. Όσο μεγαλύτερος αμαρτωλός είναι κανείς, τόσο πιο αφοσιωμένος πιστός γίνεται. Μπορεί κανείς να προσθέσει ότι ορισμένοι από τους πιο ευσυνείδητους φιλανθρώπους είναι και ευσεβείς (παρότι οι σημαντικότεροι που έχω γνωρίσει τυχαίνει να είναι άθρησκοι που πρόσφεραν φιλανθρωπικό έργο χωρίς να προσπαθούν να προσηλυτίσουν για χάρη κάποιας θρησκείας). Ωστόσο, είναι σχεδόν εκατό τοις εκατό βέβαιο ότι εκείνοι που διέπραξαν τα εγκλήματα «είχαν μια πίστη», ενώ οι πιθανότητες ένας πιστός να είχε ταχθεί με το μέρος της ανθρωπιάς και της ευγένειας ήταν πενήντα-πενήντα. Αν το αναγάγετε αυτό στην ιστορία, οι πιθανότητες γίνονται όσες και οι πιθανότητες που έχει να βγει αληθινή μια αστρολογική πρόβλεψη. Αυτό συμβαίνει επειδή οι θρησκείες δεν θα είχαν αναπτυχθεί, δεν θα είχαν εμφανιστεί καν, χωρίς την επιρροή φανατικών όπως ήταν ο Μωυσής, ή ο Μωάμεθ, ή ο Τζόζεφ Κόνι, ενώ η φιλανθρωπία και η πρόνοια, παρ' όλο που μπορεί να επικαλούνται την πονοψυχία των πιστών, είναι οι κληρονόμοι της νεωτερικότητας και του Διαφωτισμού. Πριν από τον Διαφωτισμό,

η θρησκεία εξαπλωνόταν όχι επειδή έδινε το καλό παράδειγμα, αλλά ως βοηθός των ξεπερασμένων μεθόδων του ιερού πολέμου και του ιμπεριαλισμού.

Υπήρξα επιφυλακτικός θαυμαστής του εκλιπόντα πάπα Ιωάννη Παύλου Β΄, που για τα ανθρώπινα μέτρα ήταν ένα γενναίο και σοβαρό άτομο, ικανό να επιδείξει και ψυχικό και σωματικό θάρρος. Στα νιάτα του είχε συμμετάσχει στην αντίσταση κατά των Ναζί στην πατρίδα του και αργότερα βοήθησε πολύ στη χειραφέτησή της από τη σοβιετική ηγεμονία. Ως πάπας ήταν απaráδεκτα συντηρητικός και αυταρχικός από πολλές απόψεις, όμως φαινόταν απροκατάληπτος απέναντι στην επιστήμη και την έρευνα (με εξαίρεση τη συζήτηση σχετικά με το AIDS) και ακόμη και στο δόγμα του σχετικά με την έκτρωση έκανε κάποιες παραχωρήσεις προς μια «ηθική της ζωής» που, για παράδειγμα, δίδασκε ότι η θανατική ποινή ήταν σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις λάθος. Όταν πέθανε, ο πάπας Ιωάννης Παύλος επαινέθηκε μεταξύ άλλων για τις συγγνώμες που είχε ζητήσει. Σε αυτές κανονικά θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνεται η συγγνώμη για το ένα εκατομμύριο περίπου ανθρώπων που είχαν σφαγιαστεί στην Ρουάντα. Ωστόσο, είχε ζητήσει συγγνώμη από τους Εβραίους για τους αιώνες χριστιανικού αντισημιτισμού, από τον μουσουλμανικό κόσμο για τις Σταυροφορίες, από τους ορθόδοξους χριστιανούς για τους διωγμούς που είχαν υποστεί από τη Ρώμη και επέδειξε κάποια αόριστη μεταμέλεια για την Ιερά Εξέταση. Αυτό σήμαινε μάλλον ότι η Εκκλησία είχε κάνει πολλά λάθη και συμπεριφέρθηκε εγκληματικά στο παρελθόν, όμως πλέον είχε εξαγνιστεί από τις αμαρτίες της αφού τις εξομολογήθηκε και ήταν και πάλι έτοιμη να ξαναγίνει αλάθητη.

Πηγή: «Ο Θεός δεν είναι μεγάλος – Πως η θρησκεία δηλητηριάζει τα πάντα» – Κρίστοφερ Χίτσενς (Εκδόσεις «Scripta», μετάφραση Δέσποινα Ρισσάκη)